

ד"ר יפה בנימיני

טקס הדלקת נרות חג חנוכה בביתנו היה בעינינו, הילדים הקטנים במשפחה, אירוע ארוך מאוד ומיגע. קשה לכם להאמין, אבל העמידו את עצמכם במקומו ותבינו: סבי, **רבי דוד יעקוב לוי זצ"ל**, שהיה המנהל הקבוע של כל הטקסים המסורתיים בביתנו, לא היה מסתפק רק **בטקס הדלקת הנרות**. אחרי שהיה שר אתנו את כל שירי חג החנוכה, הוא היה מוציא מכיסו **פתק**, קורא את הכתוב בו, ואחר כך היה מתחיל לדבר... והוא היה מדבר ומדבר... ואנו, הילדים הקטנים, היינו שומעים, אבל, כמובן, לא היינו מבינים שום דבר ממה ששמענו, והיינו מחכים בקוצר רוח לסיום דבריו. **דמי החנוכה** כבר היו צרורים בצרורות קטנים, ושמו של כל אחד מאתנו היה כתוב עליו. אבל אסור היה לנו להושיט אליהם את היד, עד שסבא לא יסיים לדבר. גם **הסביבון** שלנו חייב היה להיות בתוך הכיס, כל זמן שסבא היה מדבר.

כשגדלתי, הקשבתי קצת יותר לקטעים שקרא סבי מהפתקים השונים, והבנתי שהנאומים הארוכים היו דברי הפרשנות שלו לנאמר בפתקים. אבל לא הייתי גדולה די הצורך כדי להבין את המשמעות העמוקה של דבריו, וזו חמקה והתרחקה ממני. אני, כדרכי בילדותי, המשכתי להיות להוטה אחר הסופגנייה המתוקה והמשכתי להשתוקק לצרור דמי החנוכה.

לאמי המחנכת, שרגזה על מיעוט הקשבתנו וקוצר רוחנו, היה סבי אומר, וחוזר ואומר: בתי, **ילדים לפעמים לא מבינים בשכל שלהם**, אבל, אל דאגה. **הנשמה שלהם תמיד מבינה**.

עד כמה **צדק סבי** בדבריו אלו, הבנתי בבגרותי, כאשר ימים רבים אחרי מותו צץ לו לפתע לנגד עיני אחד הקטעים, שסבי "הקליט" לי אותו בנשמתו. גיליתי, שמחיסים אותו להראי"ה' וזה לשון הקטע:

וצריך, שכל איש ידע ויבין, שעליו לעמול ולגלות את אור הנר ברבים, להדליקו לאבוקה גדולה ולהאיר את העולם כולו.	צריך, שכל איש ידע ויבין, שבתוך תוכו דולק נר, ואין נרו שלו כנר חברו, ואין איש, שאין לו נר.
--	---

לזכרו של סבי זצ"ל, שבשיבה טובה נקרא לשיבה של מעלה ב"זאת חנוכה", אנסה לתת דברי הסבר לקטע זה.

אקדים ואומר, שמגיל צעיר לומדים אנו, שהנרות הממשיים, שאנו מדליקים כל שנה בימי חג החנוכה, מזכירים לנו ומסמלים עבורנו שני ניסים עיקריים, שאירעו לנו **בעברנו הלאומי-היסטורי**:

1. ניצחוננו, כמעטים, בקרב הממשי נגד האויבים הרבים, **היוונים**.

2. ניצחוננו, כאיתנים ברוח, בקרב הרוחני נגד תנועת **ההתיוונות**.

כל שנה בזמן הדלקת הנרות בחג החנוכה אנו מתפללים את תפילת "על הניסים" ומבקשים בה, שיתרחשו לנו גם "בזמן הזה" ניסים, כמו "בימים ההם".

נראה לי, כי הקטע הנ"ל מדברי הרב קוק **עשוי להורות לנו את הדרך לחולל "נס" "בזמן הזה" למען "הימים הבאים"**.

בקטע זה **שני חלקים**, כשבראש כל חלק עומד המשפט: "צריך, שכל איש ידע ויבין" ובכל חלק **שלושה שלבים**.

בחלק הראשון בשלב הראשון צריך כל אדם **קודם כל להסתכל פנימה לתוך נפשו שלו** ולהכיר בכך, שבתוך תוכו "דולק נר". גילוי עצמי של אור פנימי ושל יכולות ושל כישורים אישיים הוא, למעשה, **התוודעות אדם לניצוץ האלוהי שבו**, כמו שנאמר: "נר ה' - נשמת אדם" (משלי כ 27). שלב ראשון זה הוא תנאי הכרחי לקיומו של השלב השני.

בשלב השני צריך אדם, המכיר בערכו, לא להתנשא ולא לבטל את הזולת, במיוחד לא את זה השונה ממנו. הוא צריך לדעת ולהבין, **שעליו לכבד את ייחודו של האחר והשונה** ממנו, ש"אין נרו שלו כנר של חברו". הבנה זו תאפשר לכל אדם לממש את זכותו להיות שונה ואחר, ובלבד שלא יפר את הסדר **הטוב של החברה**.

בשלב השלישי מתוך עמדה של כוח פנימי, שמאפשר לכל אדם להיות שונה ואחר ולהיות מי שהוא באמת, עשויה לבוא בתוך האדם ההכרה, ש"אין איש שאין לו נר". כל בני האדם, כמוהו או שונים ממנו, **שוים בזכייה באותה מתנה**: נר פנימי, שהוא הניצוץ האלוהי.

1. הרב אברהם יצחק הכהן קוק: השם "קוק" פירושו בלע"ז "ראה". שם ספרו המפורסם של הרב אברהם יצחק הכהן קוק הוא "אורות". הספר יצא לאור לראשונה בחודש אלול בשנת תרפ"א (1921). בשנת תשס"ד נערך הספר מחדש והוא יצא בהוצאת ישיבת בית אל.

החלק השני מזרז את האדם לא רק **לדעת ולהבין בשכל**, אלא גם **"לעמול" ו"לפעול"** פעולות של ממש. נראה, כי פעולות אלו מותנות בשלושת השלבים הראשונים שבחלק הראשון.

בשלב הראשון של חלק זה צריך כל איש לעמול כדי **"לגלות את אור הנר ברבים"**². בטקסט שלפנינו

אפשר לפרש את הביטוי "לגלות את אור הנר ברבים" **בשני אופנים אחרים:**

א. "לגלות" – במובן: לפרסם, להוציא לאור. "אור הנר" – במובן: האור הפנימי של כל אחד. "ברבים" – במובן: בפומבי. לפי פירוש זה הפעולה הנדרשת כאן מכל איש היא לא להשאיר את אורו שלו, את הכישורים שלו, רק לעצמו, אלא עליו לזכות בהם את הרבים.

ב. "לגלות" – במובן: לחשוף. "אור הנר" – במובן: האור הדולק בכל בני האדם. "ברבים" – במובן: במספר הרב של בני האדם בעולם. לפי פירוש זה הפעולה הנדרשת מכל איש היא לחשוף בכל בני האדם, רבים ככל שיהיו, את האור הפנימי הדולק בהם.

בשלב השני בחלק זה אנו מתקדמים לפעולה, **שמתלכדים בה שני הפירושים:** כשאור היחיד מפורסם ואור הרבים נחשף, אפשר כבר **לחבר אותם לאור אחד גדול** ו"להדליקו לאבוקה גדולה", כמו שאומר השיר: "כל אחד הוא אור קטן, וכולנו אור איתן"³. **בשלב השלישי** בחלק זה עשויה להיות מושגת **המטרה של כל הפעולות יחד: "להאיר את העולם כולו"**. נשים לב, כי כאן לא מוזכר החושך, ולא נאמר כמו בהמשך השיר הנ"ל: "סורה חושך, הלאה שחור, סורה מפני האור!" **כאן ננקטת לשון חיובית**, המזכירה מאמר נוסף של הרב קוק⁴: "בני אדם, שהם צדיקים טהורים: אינם קובלים על הרשעה – אלא **מוסיפים צדק**; רווח) אינם קובלים על הכפירה – אלא **מוסיפים אמונה**; אינם קובלים על הבערות – אלא **מוסיפים חכמה**".

לאורם של נרות חנוכה, התקווה היא, שיתקיימו בנו "בזמן הזה" כל השלבים, שנמנו לעיל, ושנגיע למצב שבו עולמנו אכן יואר **באור הנר שבתוכנו למען הדורות "בימים הבאים"**.

2. נעיר, כי נשמע כאן הרמז (אלוזיה) לדברי הרמב"ם, שמצווה היא לפרסם את הנס בכל שמונת ימי החנוכה על ידי הנחת החנוכיה בפתח הפונה לרשות הרבים.

3. מלים: שרה לוי-תנאי, לחן: עמנואל עמירן.

4. בתוך ספרו "ערפילי עוהר", עמוד ל"ט